

THEN 1-NA: ZIRLÂI TLÂNGPUI THLÎRNA

Mi tam tak tân chuan tân kê zirlâi thupui hi a mak dangdâi deuh mai thei e. In chhôngkua kha buai tak in nih sî chuan engtin nge in in chhôngkhurah chawlhna i hmuh theih ang? Mahni thu duh tak, mi dangte hnuaichhiah ching tak pa nei la, in in chhôngkhurah chawlhna i hmu thei ang em? I nû nên khân in innêl lo a nih chuan chawlh hahdamna i nei thei dâwn em ni? A nih loh pawhin, in ûnau zingah intihthiam lohna awm reng ta se, chawlhna i hmu thei ang em? Chhôngkaw tam tak hi chu inngeih leh inthlahlel tak takte an ni hlawm ngei a. In chhôngkhur chu uâlâu taka hmangaihna kan lan chhuahtîrna hmun tûr a ni rêng a ni. Mahse, chutiang chu chhôngkaw tinah a ni vek sî lo.

Josefâ thil tawnte kha huaisenna min neihtîrtu tha tak a ni thei. Amah thik êm êmtu a û-ten sal ni tûrin an hralh a, a chhôngte lak atâ lâk hran niin, dik lo taka thiam loh chantîr a ni a, tân inah a tâng hial. Mahse chuti chung pawh chuan a rinna a thlah duh chuang lo. Fiahna hâutak tak tak a hmachhawnte khân a nun a tikha chuang lo va; tihkhâk ahnehin Pathian-ah rinna a nghah nasattîr leh zual sauh zâwk a ni. Hêng fiahnate hmang hian Pathian chuan a nungchang a chher a, Aigupta rama dinhmun pawimawh tak luah theih tûrin a lo buatsaih reng chu lo niin. Eng tik nî-ah emaw chuan Aigupta lal Farawa kiangah a la thû ang a, lal thurâwn petu leh a sum leh pâi tam takte enkawltu-ah a la tang dâwn a ni.

Tân kê zirlâi hian chatuana thudik pahnih min enpui dâwn a. Pakhatnaah chuan, fiahnate kal hmangin harsatna chi hrang hrangte pawh kan tâwk a ni maithei e; mahse, chôngte chu Pathianin min kalsan tihna emaw, min hmangaihna a nêp ta sawt tihna emaw a ni chuang lo. Pathian hmangaihna chuan kan awmna hmun apiangah min rawn

zawng hmu zêl ðhîn a, kan nunah harsatna hrang hrang lo thleng ðhîn mah se, Ani chuan min kalsan ngâi chuang lo.

A pahnihna chu, chona kan hmachhawnte hian kan lo suangtuah thiam âia ropui daih zâwk thil eng emaw ti tûrin mî a lo buatsaih ðhîn tih hi a ni. Pathian chuan hêngte hmang hian kan tân thil tih tum a nei a, kan nuna tih a tum chu a hlawhtlin theih nân hêngte hi hmanruaah a hmang ðhîn a ni. Josefa kha chhûngkaw buai tak kâra lo sei lian ni mah se, Pathian lakah a rinawm tlat tho va; chuvâng chuan Pathian pawhin a chhûngte chhanchhuahna hmanruaah hmangin, a hloh tawh a chhûngte nêna an inlaichîna chu a pe lêt leh ta a ni.

ÐHEN 2-NA: ZIR ZÂUNA

Zirchianna pawimawh tak pakhat, *Cradels of Eminence* an tih chu rilru lam zir mi (psychologist) pahnih, Victor leh Midred George Goertzel-ite nupain “mi hmingthang” la ni thei tûr naupang 400 chuangte nungchang an zir chianna a ni a. *Eminent* tih thumal chu mi dangte âia chungnung bîk, mi pangngâite chung a wm, anmahni *field* ðheuha hlawhtlinna ropui tak changte tiin an hrilh fiah a. Chûng mîte chu scientist te, politician te, film chang thiam te, eizawna nghet nei te, lehkhabu ziak mî te, drama ziak mî te leh sport lama mi hlawhtlingte an ni. Goertzels te nupain zawhna chhân an tum chu hei hi a ni a: ‘Naupan lâia an thil tawn engte hian nge hêng mi hlawhtling tak takte hmâkhua hi lo hril le?’ tih hi.

An thil hmuh chhuah chu anmahni pawhin mak an ti khawp mai. Hêng mîte zînga tam tak hi chuan an naupan lâiin harsatna lian tak tak an tâwk a. Ðhenkhat chu hrisêl lo tak niin, ðhenkhat chu chhûngkaw buai, chhûngkaw keh chhia ðanga lo sei lian an ni bawk. Chutih lâi chuan, hêng naupangte zînga hlawhtling ta eng emaw zât hi chu

chhûngkaw pângngâi tak, an nû leh pâten theihtâwp chhuaha an puih thinna in aṭanga lo sei lian an ni vê thung a. Hê an zir chiannaa an thil hmuh chhuah mak deuh mai pakhat chu, sâng tak thleng tûr leh, khawtlâng tâna mi ṭangkâi ni tûr hian kan lo seilenna in chhûngkhur emaw, min thlahtûte emaw âi chuan, keimahni duhthlanna leh kan nuna tum kan neihte hmuh chhuah hi a pawimawh zâwk daih tih hi a ni.

Hei hi Josefa chanchinah pawh khân a dik chiah a ni. A thlahtûte kha han ngaihtuah la. Sual dum kâi vê tho Abraham, Isaka leh Jakoba te thlah a ni a. Amah thlahtûte zîngah hian dâwt sawi chîng leh rûkrûk hmangte pawh an awm vê tho. A pa lamah khân chhûngkaw innghirngho ṭhîn sawi tûr an awm nual a. A pa'n a duât bîk lutuk kha a û-te thîn tirimtu niin, amah an thîkna, îtsîkna leh huâtna pawh an tilang fo a nih kha. Chumi chin felna atâna thil an tih chu eng nge? Amah Josefa kha an dah bo ta a. Josefa thil tawnte kha ngaihtuah la, amah thlahtûte leh a lo sei lenna chhûngkaw buai zia pawh kha hre reng bawk ang che.

Josefa'n Chona A Hmachhawnte

Josefa kha kum 17 mi lek a nihin sal ni tûra hralh a ni a (*Gen. 37:2*). Aigupta ramah khân Potifara ina rinawm taka hun eng emaw chen a thawh hnuin, dik lo taka thiam loh chantîr a ni a, tân ina khung hial a tâwk a. Chhang siamtu leh uain hlântu mumang awmzia a hrilh fiahsak hnû-ah pawh (Josefa'n a lo sawi angin uain hlântu kha ni thum hnû-ah chhuah zalên a ni a, a hna ngâi a thawk chhunzawm leh ngâl a) kum hnih zet a la tâng ta tho a ni.

Farawa'n a mumangah bâwngpui thâu tak pasarih leh bâwngpui chêr tak pasarih a hmuh a, buh vûi lian tak tak pasarih leh buh vûi sîn tak tak pasarih a hmuh khân, lal hnêna uain hlântu chuan Josefa kha a hre chhuak ta chauh a. *Genesis 41:46*-a kan hmuh dânin, hetih lâi hian Josefa hi

kum 30-a upa a ni tawh a. Kum sâwm leh pathum chhông zet chu hrehawm takin a hun a lo hmang thîn a ni. Hemi chhông zawng hian Pathian lakah a rinawm tlat a. A rinna nghing ngâi lo leh finna ropui tak chuan Farawa duhsak mî a nihtîr ta a. Aigupta ramah khân Farawa tih loha lal berah a lo tang ta a ni.

Josefa Rinawmna/Pathian Malsâwmnate

Kum 13 liam ta chhônga a thil tawnte khân tuna a dinhmun chelh tâk hi tha taka chelh thei tûrin a lo buatsaih a. Potifara ina a thawh lâi khân “a pu chuan LALPA chu a hnênah a awm a, a thil tih apiangah LALPAN a kutah a hlawhtlintîr tih a hre ta a” (*Gen. 39:3*). A hun hmasa lam kha a tûn hun hriltu a ni lo va. Pathian lakah a rinawm tlat a, tichuan hun harsa ber berah pawh Pathian duhsakna a dawng ta a ni.

Potifara nupuiin a thlêm ngar ngar lâi pawh khân ani chuan a tlânsan zêl a. A chhân dân hi a ropui asîn: “Engtin nge hê sual lian tak hi tiin, Pathian chungah thil ka tihsual theih ang?” (*Gen. 39:9*) a ti a nih kha. Dik lo taka tân ina khung a nih pawh khân, a mîzia leh nungchangin tân in vêngtu rilru kha a hneh a, tân ina tâng vê mi dangte pawhin hotu enin an en thuai mai a ni. Heti hian sawi a ni a: “Nimahsela, LALPA chu Josefa hnênah a awm zêl a, a chungah ngil a nei a, tân in vêngtu pawh a khawngaihtîr a” (*Gen. 39:21*) tiin.

Chhang siamtu leh uain petûte mumang a hrilh fiahsak hnû pawhin tân in aṅanga chhuah mai a la beisei chuang lo. Pathian rin chhana awm a, a kuta tih tûr lo tlâ apiang chu tha taka tih zêl mai a tum zâwk a. Farawa mumang hrilh fiah tûra rawn koh a nih pawh khân, heti hian inngâitlâwm takin a lo sawi a: “Chû chu keimaha awm a ni lo ve; Pathianin Farawa chu thlamuânthlâk takin a

chhâng zâwk ang” (*Gen. 41:16*) tiin. Farawa’n a mumang awmzia leh a pawimawhnate a lo hriat chuan, kum thạt kum sarìh chhônga an buh tharte dahna tûr buhzêm satu atân Josefa a thlang a, a chhan pawh “Pathian Thlarau” awmna mî a ni tih a hria a, a “bengvârin” a “fing” hlê bawk tih a hai loh vâng a ni (*Gen. 41:38, 39*).

Amah thlahtûte mîzia emaw, a seilenna boruâk emaw te hian a hma lam hun a hril lêm lo va; Pathian a rin chhan tlatna khân a hmuingiltîr ta zâwk a ni. Hê thû, Aristotle-a sawi nia ngaih hian kan dinhmun tawn mêk leh, kan seilenna boruâk chu eng pawh lo ni se, duhthlanna dik siam a pawimawhzia min hriattîr chiang hlê:

“Thatchungchuâna hi tihpalhthilthua lo thleng ve tawp a ni ngâi lo. Rilru dik taka pêkna, tih tak zeta thil tihna leh fing taka ngaihtuahna hmanna rah a ni zêl zâwk thîn a; duhthlan tûr tam tak awm zînga fing taka thutlûkna i siam chuan, i thlenna tûr a hril dâwn a ni.” (“113 Aristotle Quotes That Changed Western History,”

KeepInspiring.me, accessed February 6, 2020, <https://www.keepinginspiring.me/Aristotle-quotes/>).

Fiahna A Tawhte Khân Hlawhtlinna Chang Tûrin A Lo Buatsaih Zâwk A Ni

Pathian laka Josefa a rinawm reng theihna chhan pawimawh ber chu, a nuna harsatna lo thlengte kha Pathian nêna an inlaichinna dâltu a ni lo tih a hriat tlatna kha a ni. Pathianin a ngaihsak a, a hmangaih a, a nuna thil lo thleng zawng zawngah khân a tichak thîn. Harsatna a tawhte kha Pathianin a ngaihsak leh ngaihsak loh tilangtu a ni lo. Dik taka sawi phei chuan, chumi letling chiah chu a ni zâwk. Heti hian Ellen G. White-i pawhin a lo sawi: “Fiahnate leh harsatnate hi min thununna atâna Pathian hmanraw thlante niin, hlawhtlinna min petu atâna a ruatte an ni a. Mihringte

thinlung hre vektu chuan keimahnin kan inhriat âia chiang zâwk hian kan nungchang a hria. . . .

“Fiahnate hmachhawn tûra koh kan nih chhan chu, hêngte hmang hian LALPA Isuan tuh a châk êm êm thil hlu takte chu keimahniah a lo hmuh theih thin vâng a ni a. Keimahniah hian a hming a tihropui theihna tûr thil eng mah a hmu lo a nih chuan, min tihthianghlim nân a hun a khawhral duh lo vang. A rawhtuina meiah chuan hlutna nei lo lung satliah vê mai maite chu a paih lût ngâi lo va. Hlutna neite chauh a tithianghlim thin. Thîrchhertu chuan a thîr chher tûr chu eng ang thîr nge a ni tih hriat nân meiah a rawh thin a. Chutiang chiah chuan LALPA pawhin a mi thlante chu eng ang mi nge an nih a, a hna thawk tûra siam theih an ni dâwn em tih hriat nân hrehawmna tawrhîr a phal thin.”—*Tihdam Rawngbâwlna*, p. 467.

Josefa khân kum 13 chhûng zet fiahna hautak zet mai a tuâr a; mahse, khami chhûng khân Pathianin thil ropui zâwk ti tûrin a lo buatsaih reng a lo ni. Amah Josefa tak kha chuan Pathian ruahmante chu a hriatpui ve lêm lo va. Khuarkhurûm aţangin tân inah, chuta ţang chuan lal inah a la thawk dâwn a tih pheih chu a suangtuah phâk lo vang. Pathian chuan a finna mak tak hmangin Josefâ tâna ţha ber tûrin hnâ a thawk a. Hê mi pakhat hmang hian Israel hnam a la chhan chhuak dâwn a ni.

Aigupta rama Josefa a zuk zin khân ţâm tlâk lâiin Aigupta a humhim a ni mai lo va—rilţâma thi mai tûr Israel hnam pawh a chhandam bawk a. Josefân a tâna Pathianin thil a lo ruahman chu a theihnghilh ngâi lo rêng rêng a. A hnû kum eng emaw zâtah khân heti hian Isaian a lo ziaak a: “Tûnah erawh chuan, aw Jakob-hote u, LALPA, nangmahni siamtu leh, aw Israel-hote u, nangmahni dintu chuan heti hian a ti: ‘Hlâu suh u, ka tlan tawh che u hi; in hmangin ka ko che u a, ka tâ in ni asîn. Tuite in dâi kâi lâi pawhin kei in

hnênah ka awm ang a; luite in dâi kêi lâi pawhin a chîm pil lo vang che u. Meia in kal tlang lâi pawhin in kâng lo vang a, meialhin a ti-alh hek lo vang che u,” (*Isa. 43:1, 2*).

Pathianin Josefa leh a hnung zuitu tinte hnêna thu a tiam chu a ngaiha “hlu tak, mi zahawm tak, leh a hmangaihte” (*Isa. 43:4*) kan nih thû hi a ni. Ani chuan min kalsan ngâi dâwn lo va, min thlahthlam ngâi hek lo vang (*Heb. 13:5*). Kan lo chhuahna chhôngkua chu eng pawh lo ni se, kan seilenna hmun pawh a ̣ha luâ lo a ni maithei, mahse LALPA chuan a khawngaihna min fuih sauh sauh dâwn a, min tanpui zêl bawk ang. Kan thlen sân theih ber dinhmun chu luah thei tûrin min pui dâwn a. Kan tâna ruahmanna ropui zâwk a neihte chu hre thei tûrin min tifing bawk ang.

THEN 3-NA: NUNA BEL TÛR

Kan zînga ̣henkhat hi chu chhôngkaw duhawm leh ̣hâ, Pathian ̣ih tak chhôngkua ạanga lo chhuakte kan ni hlawm a. Chutih lâiin, ̣henkhat hi chu chhôngkaw keh chhiah leh harsa tak tak ạanga lo chhuak an ni vê thung. Kan in chhôngkhur nun chu eng pawh lo ni se, kan zavâi hian (Josefa ang khân) kan nunah harsatna eng emaw pal tlang tûr kan nei ̣heuh a. Tûn kêr zirlâi hian thil pawimawh tak pakhat min hrilh a. Chona chi hrang hrang kan hmachhawn lâite hian Pathian chuan min thlahthlam lo va. Josefa anga Pathian laka rinawm tlat kan thlang a nih chuan, kan lo suangtuah ̣hin âia ropui zâwk daih ti thei tûrin min buatsaih dâwn a ni.

- *Sâm 139:17, 18* chhiar rual ula, tichuan hêng châng pahnihte hian hun harsa in pal tlang lâia nangmahnia danglamna a rawn siam dân sawi ho ang che u.
- *Efesi 2:19, 20*-ah hian Krista-ah chuan Pathian chhôngte kan nih tawh thû kan hmû a. Hê thû hi a awmzia hre thiam

tûrin ngun takin chhiar ula. “Pathian chhûngte” nih chu eng nge a thatna, a hlâwkna eng nge awm le?

- Tûn kê zirlâi i zir pah hian, Josefa thil tawnte kha hre reng la. Kum 13 chhûng zet chu harsatna chi hrang hrang kârah Pathian lakah a rinawm tlat a nih kha. Hemi chhûng zawng hian Pathian chuan a nunah malsâwmna a rawn thlen thîn a. Rinawmna leh Pathian rin chhan ngamna chuan i lo suangtuah thîn âia ropui zâwk daih i nih theih nân kawng a buatsaihsak dâwn che a ni.